

Ekodistrikt Sörmland

- en fördjupning inom MatLusts transnationella komponent

INTRODUKTION

Ekodistrikt Sörmland – ett rikt matlandskap

Nu tar vi initiativ till att starta Sveriges första Ekodistrikt i landskapet Sörmland! Detta är en del av en global rörelse med målet att bidra till ett hållbart matsystem baserat på lokala och förnyelsebara resurser.

Centralt för bildandet av ekodistrikt är ett inkluderande systemtänk som omfattar lokal mat, gastronomi, kultur och turism, baserat på ekologiska principer. Ekodistrikt har också en stor potential att öka kunskaperna om matens betydelse för klimatet, den biologiska mångfalden och människors hälsa. Bildandet av ett ekodistrikt handlar om att samla olika aktörer inom en region för att gemensamt hitta lösningar för att öka matsäkerheten, skapa arbetstillfällen och utveckla ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbart livsmedelssystem.

I EU:s [Handlingsplan för utvecklingen av ekologisk produktion](#) definieras ekodistrikt så här: *”Ett ekodistrikt är ett geografiskt område där jordbrukare, allmänhet, turistnäring, sammanslutningar och myndigheter ingår avtal om hållbar förvaltning av lokala resurser på grundval av ekologiska principer och metoder. Målet är att maximera områdets ekonomiska och sociokulturella potential. I begreppet ekodistrikt ingår livsstil, kost, mänskliga relationer och naturfrågor. Detta leder till att den lokala jordbruksproduktionen uppskattas av konsumenterna och därmed får ett högre marknadsvärde.”*

Sveriges mål om 30% ekologiskt odlad areal överstiger EU:s mål på 25% och är kopplat till målet om 60% ekologiska livsmedel i offentliga måltider. Ansvaret för en ekologisk omställning kan inte enbart ligga på lantbrukarna, utan utvecklingen behöver drivas av flera aktörer gemensamt. Det finns en stor potential i landskapet Sörmland, som utgörs av region Sörmland och den södra delen av region Stockholm. Här finns många aktiva och engagerade producenter och etablerade nätverk att bygga vidare på. Sörmland ligger med sina 21% ekologisk areal på tredje plats i Sverige, så det finns stora möjligheter att arbeta för att öka antalet ekologiska odlare för att komma upp i EU:s och Sveriges mål och kanske även bortom det. Det finns också en utvecklingspotential när det gäller förädling av lokalproducerade livsmedel i regionen, samt för barn och ungdomars möjligheter att lära sig mer om var maten kommer ifrån.

Det finns nu 60 ekodistrikt i Europa inom organisationen *International Network of Eco Regions (I.N.N.E.R.)*. Nätverket *Global Alliance for Organic Districts (GAOD)* har startats för att främja kunskapsutbyte och bildandet av ekodistrikt globalt. Genom att utgå från lokala förutsättningar, hämta inspiration från andra länders erfarenheter och använda den europeiska verktyglådan för ekodistrikt kan Sörmland bilda inkluderande nätverk som bidrar till en positiv utveckling. Med maten i centrum skulle en levande landsbygd kunna utvecklas och städerna förses med hälsosam mat och ett rikt omgivande landskap för lokal turism.

Beras International är involverade i det internationella arbetet för ekodistrikt i EU och globalt. Södertälje kommun arbetar inom MatLust Utvecklingsnod för att göra Stockholm och de

Inom **MatLusts transnationella komponent** har vi sökt i Europa och främst Östersjöområdet efter best practice och goda exempel som kan inspirera företagare inom livsmedelsområdet. [Läs mer på matlust.eu](#).

intelligande länen till en kunskapsnod för hållbar mat. Nu tar vi initiativ till att bjuda in fler aktörer för att starta Sveriges första ekodistrikt där vi tillsammans identifierar mål och lösningar för en långsiktig omställning till ett hållbart livsmedelssystem.

WORKSHOP EKODISTRIKT SÖRMLAND

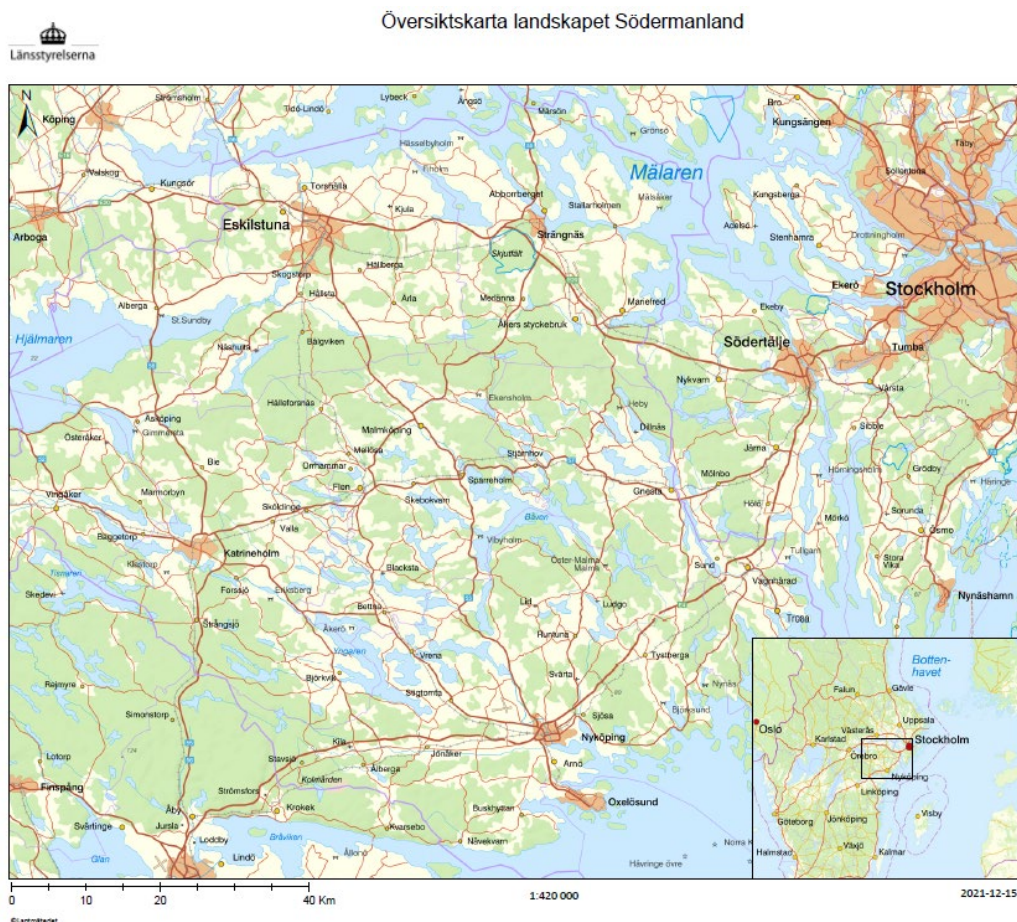
Den 9 november 2022 på Södertälje Science Park samlades 55 aktörer för en första workshop om bildandet av Ekodistrikt Sörmland. Maria Micha, projektledare för MatLusts transnationella komponent hälsade välkomna och Sara Seing, verksamhetschef för MatLust Utvecklingsnod och kostchef i Södertälje kommun, gav en bakgrund till kommunens intresse och behov av Ekodistrikt Sörmland. Sofi Gerber, Inspirationskraft AB, presenterade grundidéerna till Ekodistrikt Sörmland. Några nedslag från presentationen:

Den geografiska avgränsningen

Landskapet Sörmland – hela Södermanlands län och södra delar av Stockholms län. Här ingår följande 21 kommuner.

Södermanlands län: Eskilstuna, Flen, Gnesta, Katrineholm, Nyköping, Oxelösund, Strängnäs, Trosa, Vingåker (9 kommuner).

Stockholms län: Ekerö, Stockholm (södra delarna), Haninge, Nacka, Värmdö, Tumba, Järfälla, Nynäshamn, Botkyrka, Salem, Nykvarn, Södertälje (12 kommuner).

Inom **MatLusts transnationella komponent** har vi sökt i Europa och främst Östersjöområdet efter *best practice* och *goda exempel* som kan inspirera företagare inom livsmedelsområdet. [Läs mer på matlust.eu](https://matlust.eu).

Varför bilda ett ekodistrikt?

Globalt och regionalt har vi en mängd utmaningar som är kopplade till produktionen och konsumtionen av mat: klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald, matsäkerhet, svält och ohälsa. Sårbarheten i livsmedelssystemet har blivit ännu tydligare i och med kriget i Ukraina. Dessa utmaningar hänger ihop och vi behöver ta ett helhetsgrepp och samverka i näringslivet, offentlig sektor, civilsamhälle, politik och utbildning för att lösa dem.

Sofi gick igenom hur ett ekodistrikt kan bidra till en transformation av matsystemet inom olika områden:

1. Cirkulär produktion: ekologiskt = lokala och förnyelsebara resurser, näringskretslopp, kolbindning.
2. Levande landskap: biologisk mångfald, näringsliv, kultur och turism.
3. Matsäkerhet: ökad försörjningsförmåga, resilient produktion, transparens.
4. Ekologisk ekonomi: lokal återinvestering, gröna arbetstillfällen, nya affärsmodeller.
5. Social inkludering: mat förenar, stad & land, involvera olika grupper.
6. Hälsa: ekologisk mat & miljö, förändrade matvanor, välbefinnande.
7. Kunskap: yrkeskunskap, matens betydelse, kunskapsutveckling.

Sju områden där ekodistrikt kan ha en roll för mer robusta och hållbara matsystem.

Internationellt sammanhang

Jostein Hertwig, BERAS International, berättade utifrån sitt engagemang i [International Network for Eco Regions \(IN.N.E.R.\)](#) och [Global Alliance for Organic Districts \(GAOD\)](#) om det internationella arbetet med ekodistrikt i Europa och världen och det sammanhang och stöd som finns för Ekodistrikt Sörmland. Vi kan dra nytta av praxis, forskning och utveckling av ekodistrikt

Inom MatLusts transnationella komponent har vi sökt i Europa och främst Östersjöområdet efter best practice och goda exempel som kan inspirera företagare inom livsmedelsområdet. [Läs mer på matlust.eu.](#)

som pågått sedan 2004. Av stor potentiell betydelse är den verktygslåda ”Tool Kit” som är utvecklad med förslag för etablering och drift av ekodistrikt och ett utvärderingsverktyg ”Monitoring Tool” i förhållande till planer och mål.

Från 2023 kommer ekodistrikt vara ett satsningsområde för EU Kommissionen enligt ”Green Deal”, ”Farm to Fork” och strategier för ekologiskt lantbruk (se inledande beskrivning i den här rapporten samt [Handlingsplan för utvecklingen av ekologisk produktion](#)). Mycket intressanta dialoger om ekodistrikt föregår också mellan initiativ i Europa, Asien, Afrika och Sydamerika.

Jostein presenterade också det första ekodistriktet som etablerades i Cilento i södra Italien, och beskrev de särskilda förutsättningar den regionen har och gav exempel på vad man jobbar med där inom det ekodistriktet. Bland annat ett [interaktivt museum för Medelhavsdieten](#).

Jostein nämnde också COP27 förhandlingarna som vid tiden för workshoppen ägde rum i Sharm el-Sheikh och där FN:s Generalsekreterare Sheikh António uppmanade till bildande av en ”global solidarity pact”. Det internationella nätverket för ekodistrikt kan utvecklas som exempel på just detta.

Aktörernas intresse och behov av Ekodistrikt Sörmland

Därefter gick vi in i själva workshoppen. Inledningsvis fick deltagarna individuellt svara på tre frågor:

- Vilken verksamhet representerar du?
- På vilket sätt är utvecklingen av Ekodistrikt Sörmland intressant för din verksamhet?
- Hur kan din verksamhet bidra till utvecklingen av Ekodistrikt Sörmland?

Från svaren framkom ett starkt intresse för vad Ekodistrikt Sörmland skulle kunna bidra med: som att gynna den lokala matproduktionen och efterföljande led, bidra till socialt och miljömässigt hållbar utveckling, öka och sprida kunskap till allmänheten, bidra till nätverk mellan producenter och samarbeten mellan fler olika aktörer. Svaren tydliggjorde också att det finns mycket erfarenhet, kunskap och aktiva initiativ som är i linje med ambitionerna för ett ekodistrikt, som skulle kunna bidra till och utvecklas vidare inom ramen för ett ekodistrikt.

Aktörsgrupper

I nästa del av workshoppen fick deltagarna välja en aktörsgrupp som de identifierade sig med. De sju aktörsgrupperna träffades var för sig och pratade om gemensamma utmaningar och behov samt identifierade aktörer de saknade och såg som viktiga för Ekodistrikt Sörmland. Varje grupp redovisade sedan sina svar för hela gruppen. Här sammanfattar vi några punkter från respektive aktörsgrupp.

Lantbruk & trädgård

Det finns behov av att samla utbudet, skapa gemensam marknadsföring och jobba fram fungerande logistiklösningar. Även att byta/köpa tjänster och kunna nischa sig inom sitt område. Kunderna behöver utbildas och lantbruket värderas. Behöver arbeta för innovationshöjd och mer robusta system som bidrar till ökad försörjningsförmåga.

Aktörer som saknas: LRF, Ekologiska Lantbrukarna.

Inom **MatLusts transnationella komponent** har vi sökt i Europa och främst Östersjöområdet efter best practice och goda exempel som kan inspirera företagare inom livsmedelsområdet. [Läs mer på matlust.eu](#).

Förädling & restaurang

Det finns behov av att lära känna varandra och veta vad var och en kan. Bra verktyg och affärsmodeller för att stödja lönsamhet i början av värdekedjan behövs och kan vara: Kooperationer, andelsjordbruk, Saltå kvarns verktygslåda och en tysk modell för balansering av kostnader mellan leden som kallas Regionalwert. Mervärden behöver kommuniceras för att skapa efterfrågan hos konsumenterna. Värdekedjan behöver bli fossilfri.

Aktörer som saknas: besöksnäringen och konsumenterna.

Distribution & butik

Utmaningar för producenter att nå marknaden. Rekoringar är ett bra sätt att komma igång och få ut produkter. Att sälja genom matkasseleverantörer ett annat. Att komma in i dagligvaruhandeln är svårt. Det behövs stöd till producenter för certifikat och IP livsmedel, kanske i kommunal regi. Producenter behöver också stöd att utvecklas, inventera sina behov och få reda på vilka stöd som finns. Det behövs en samlade punkt för distribution.

Aktörer som saknas: dagligvaruhandeln (DVH), kedjorna och storköksgrossister.

Offentlig sektor

Upphandling är nyckel för att få in lokalproducerat i köken, här finns behov av att samla goda erfarenheter och lösningar. Kommunerna behöver bli mer medvetna om vilken rådighet man har, vad kan påverka och strategier man kan utforma. Många strategier finns också, kopplade till livsmedel, service, landsbygd, digitalisering, krisberedskap, men att genomföra dem är en utmaning, och vem som tar ledarskap för det. Kostenheternas uppdrag och ansvar är nu större än tidigare, inbegriper även miljö, krisberedskap, mm. Som kontrollinstans ska man inte motverka. Finansiering finns t ex genom EU-program som Leader. Ekodistrikt skulle kunna hjälpa till med prioriteringarna.

Aktörer som saknas: Regionerna, Länsstyrelsen i Stockholms län, andra kommuner och leverantörer.

Intresseorganisationer & opinionsbildare

Behov av att bidra till en positiv arbetsmarknad för unga som utbildar sig för arbete inom de gröna näringarna. När det gäller vuxenutbildning så kan det vara ett hinder att hinna gå en utbildning mitt i arbetslivet och då kan man behöva få en dag ledigt i veckan för att studera.

Aktörer som saknas: folkhögskolor och andra utbildningar (utöver dem som var med vid det här tillfället), miljöorganisationer, restauranger, LRF, Ekolantbrukarna, myndigheter, politiker, beslutsfattare, Kost & näring, utbildare i de stora kedjorna, omställningsnätverket.

Utbildning & kommunikation

Viktigt med mångfald och att inte sluta sig i värdegemenskaper. Exempel på mångfald: biologisk och kulturell, olika kulturer och organisationer. Mål att skapa lokala kretslopp av mat, människor och pengar.

Aktörer som saknas: Företrädare för Koloniträdgårdar, LRF, Restaurangakademien, Skog- och lantbruksakademien, Gastronomiska akademien.

Inom **MatLusts transnationella komponent** har vi sökt i Europa och främst Östersjöområdet efter best practice och goda exempel som kan inspirera företagare inom livsmedelsområdet. [Läs mer på matlust.eu](https://matlust.eu).

Social inkludering

De socialterapeutiska verksamheterna representerar den idéburna sektorn med många inblandade människor. De gör ett stort avtryck och skulle kunna samordnas bättre inom gemensamma projekt för att fylla viktiga och icke-vinstdrivna roller inom matsystemet och ett ekodistrikt, särskilt kopplat till odling, förädling, distribution och konsumtion.

Nästa steg i etableringen av Ekodistrikt Sörmland

De insamlade svaren både från enkäten som besvarades individuellt och slutsatserna från aktörsgrupperna bildar ett värdefullt underlag för det vidare arbetet för etablering av Ekodistrikt Sörmland inom ramen för det EU-finansierade Interreg BSR-projektet KISMET som löper under tre år med start 2023.

Nästa steg i det arbetet innebär en sammanställning av insamlat material för en Pre-feasibility check av IN.N.E.R. samt etablering av arbetsgrupper (Work Groups) enligt följande:

WG 1: Ekodistriktets organisering, ledning, struktur och planering.

WG 2: Turism och gastronomi.

WG 3: Ekologisk Regenerativt Lantbruk, agroekologi, naturresurser och energiproduktion.

WG 4: Mat: Förädling, distribution, konsumtion, matsäkerhet och näringsrikthet, kvalitet och hälsa.

WG 5: Sociala frågor, socialt lantbruk, uppbyggande av lokalsamhällen, stad och land-relationer.

WG 6: Kommunikation.

WG 7: Unga och ekologiskt lantbruk.

Den här rapporten sammanställdes av Maria Micha, MatLust Utvecklingsnod, Södertälje kommun, Sofi Gerber, Inspirationskraft AB och Jostein Hertwig, BERAS International.

För vidare uppgifter och kontakt kring utvecklingen av Ekodistrikt Sörmland:

<https://www.berasinternational.se/projektkismet>

Inom **MatLusts transnationella komponent** har vi sökt i Europa och främst Östersjöområdet efter best practice och goda exempel som kan inspirera företagare inom livsmedelsområdet. [Läs mer på matlust.eu](https://www.matlust.eu).